

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΗ Α.Γ.
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(56/1996/675/865)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

29 Μαΐου 1997

Η απόφαση αυτή μπορεί να υποστεί διορθώσεις ως προς την μορφή πριν από την δημοσίευση της οριστικής εκδοχής της στο *Recueil des arrêts et décisions*, 1997, που εκδίδεται από την Carl Heymanns Verlag KG (Luxemburger Strasse 449, D - 50939 Cologne) η οποία αναλαμβάνει επίσης την διανομή του, σε συνεργασία, για ωρισμένες χώρες, με τα πρακτορεία πώλησης των οποίων ο κατάλογος αναγράφεται στην οπίσθια όψη.

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

Κατάλογος των πρακτορείων πώλησης

Βέλγιο : Etablissements Emile Bruylant (rue de la Régence 67, B - 1000 Bruxelles)

Λουξεμβούργο : Librairie Promoculture [14, rue Duchscher (Place de Paris), B.P. 1142, L - 1011 Luxembourg-Gare)

Ολλανδία : B.V. Juridische Boekhandel & Antiquariaat A. Jongbloed & Zoon (Noordeinde 39, NL - 2514 GC La Haye/'s-Gravenhage).

J..

ΠΕΡΙΛΗΨΗ'

Απόφαση εκδοθείσα από δικαστικό συμβούλιο

Ελλάδα - δίκαιο μίας διαδικασίας αποζημίωσης για μία προφυλάκιση που ακολουθήθηκε από μία απαλλαγή (άρθρο 533 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας)

I. Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης

A. Εφαρμογή

Ο αιτών εμποδίστηκε να υποβάλει μία αίτηση αποζημίωσης εξαιτίας των αποφάσεων που ελήφθησαν από τα στρατιωτικά δικαστήρια - εξ ου ή ύπαρξη μίας "αμφισβήτησης".

Τα δικαστήρια έκριναν ότι καμμία αποζημίωση δεν έπρεπε να επιδικαστεί στον ενδιαφερόμενο - έκβαση της διαδικασίας άμεσα αποφασιστική για το δικαίωμα αποζημίωσης του αιτούντος.

Το δικαίωμα αποζημίωσης έχει αστικό χαρακτήρα - τα ιδιωτικού δικαίου χαρακτηριστικά του, που δεν αμφισβητούνται, και το γεγονός ότι τα αστικά δικαστήρια καθορίζουν το ακριβές ποσό ενισχύουν την άποψη αυτή - το άρθρο 6 § 1 έχει εφαρμογή.

B. Παρατήρηση

Οι αποφάσεις που ελήφθησαν αυτεπαγγέλτως από τα στρατιωτικά δικαστήρια εμπόδισαν τον αιτούντα να υποβάλει μία αίτηση αποζημίωση - οι διαδικασίες με τις οποίες μία δικαιοδοσία

1. Η περίληψη έχει συνταγεί από την γραμματεία και δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

αποφαινεται επί δικαιωμάτων αστικού χαρακτήρα χωρίς να ακούσει τα επιχειρήματα των διαδίκων δεν είναι σύμφωνες προς τη Σύμβαση.

Εξάλλου, η αποζημίωση δεν έγινε δεκτή μέσω μίας σύντομης αναφοράς σε μία βαρεία αμέλεια του αιτούντος - η απουσία ακρίβειας σε ό,τι αφορά την έννοια αυτή, η οποία προϋποθέτει μία εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, και ο αποφασιστικός χαρακτήρας της διαπίστωσης για το δικαίωμα του αιτούντος απαιτούσαν μία πύλο πλούσια αιτιολογία.

Συμπέρασμα : παραβίαση (ομόφωνα).

II. Άρθρο 13 της Σύμβασης

Λαμβανομένου υπόψη του συμπεράσματος σχετικά με το άρθρο 6 § 1, δεν υπάρχει ανάγκη να εξεταστεί το παράπονο υπό το πρίσμα του άρθρου αυτού.

Συμπέρασμα : δεν υπάρχει ζήτημα εξέτασης (ομόφωνα).

III. Άρθρο 50 της Σύμβασης

A. Υλική ζημία : το Δικαστήριο δεν μπορεί να εικάσει την έκβαση της διαδικασίας στην περίπτωση κατά την οποία ο αιτών θα είχε τύχει όλων των εγγυήσεων που καθιερώνονται από το άρθρο 6 - το αίτημα απορρίπτεται.

B. Ηθική βλάβη : η διαπίστωση της παραβίασης αρκεί.

Γ. Εξοδα και δικαστική δαπάνη : επιδικάζονται κατά δίκαιη εκτίμηση.

Συμπέρασμα : Το εναγόμενο Κράτος υποχρεώνεται να καταβάλει στον αιτούντα ένα συγκεκριμένο ποσό (ομόφωνα).

Αναφορές στη νομολογία του Δικαστηρίου

8.7.1987, Βαρασνα κατά Πορτογαλίας - 9.12.1994, Ruiz Torija κατά Ισπανίας - 19.7.1995, Κεροϊάρνι κατά Φινλανδίας - 25.11.1995, Ζαντερ κατά Σουηδίας.

./..

Στην υπόθεση Α.Γ. : κατά της Ελλάδας¹,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, συγκροτηθέν, σύμφωνα με το άρθρο 43 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ("η Σύμβαση") και με τις προσήκουσες διατάξεις του κανονισμού Α², σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους δικαστές των οποίων τα ονόματα ακολουθούν :

ΚΚ. R. Ryssdal, πρόεδρος,
F. Gölcüklü,
N. Valticos,
R. Pekkanen,
A.N. Loizou,
A.B. Baka,
D. Gotchev,
P. Küris,
U. Lohmus

Σημειώσεις του γραμματέως

1. Η υπόθεση φέρει τον αριθμό 56/1996/675/7865. Οι δύο πρώτοι αριθμοί προσδιορίζουν την σειρά στο έτος εισαγωγής της αίτησης, οι τρεις τελευταίοι την θέση στον κατάλογο των υποθέσεων του Δικαστηρίου από την αρχή και σ'αυτόν των αντίστοιχων αρχικών αιτήσεων (στην Επιτροπή).

2. Ο κανονισμός Α εφαρμόζεται σε όλες τις υποθέσεις που ήλθαν στο Δικαστήριο πριν από την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου αριθ. 9 (1η Οκτωβρίου 1994) και, μετά από αυτήν, μόνον στις υποθέσεις που αφορούν τα Κράτη τα οποία δεν δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο αυτό. Αντιστοιχεί στον κανονισμό που άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1983 και από τότε τροποποιήθηκε πολλές φορές.

καθώς και από τους κκ. Η. Petzold, γραμματέα, και P.J. Mahoney,
βοηθό γραμματέως

Αφού συνεδρίασε σε δικαστικό συμβούλιο στις 24
Ιανουαρίου και στις 25 Απριλίου 1997,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση που αποφασίσθηκε την
τελευταία ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη στο Δικαστήριο από την ελληνική κυβέρνηση ("η Κυβέρνηση") στις 17 Απριλίου 1996, μέσα στην τρίμηνη προθεσμία που ανοίγουν τα άρθρα 32 § 1 και 47 της Σύμβασης. Προήλθε από μία αίτηση (αριθμός 21522/93) που στρεφόταν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και με την οποία ένας υπήκοος του Κράτους αυτού, ο κύριος Αναστάσιος Γεωργιάδης, είχε προσφύγει στην Επιτροπή στις 27 Φεβρουαρίου 1993 δυνάμει του άρθρου 25.

Η αίτηση της Επιτροπής παραπέμπει στα άρθρα 44 και 48 καθώς και στην ελληνική δήλωση που αναγνωρίζει την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου (άρθρο 46). Εχει ως αντικείμενο την έκδοση μίας απόφασης πάνω στο ζήτημα τού αν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης αποκαλύπτουν μία παράβαση του εναγόμενου Κράτους έναντι των απαιτήσεων των άρθρων 6 και 13 της Σύμβασης.

2. Σε απάντηση στην πρόσκληση που προβλέπεται στο άρθρο 33 § 3 δ) του Κανονισμού Α, ο αιτών εκδήλωσε την επιθυμία να συμμετάσχει στη δίκη και διόρισε τον πληρεξούσιο δικηγόρο του (άρθρο 30).

3. Στις 27 Απριλίου 1996, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 21 § 7 του κανονισμού Α του Δικαστηρίου και προς τον σκοπό μίας καλής απονομής της δικαιοσύνης, να επιληφθεί το ίδιο δικαστικό συμβούλιο της παρούσας υπόθεσης και της υπόθεσης Τσίρλης και Κουλούμπας κατά της Ελλάδας (αριθμός 54/1996/673/859-860). Το προς σύσταση για τον σκοπό αυτό δικαστικό συμβούλιο περιελάμβανε αυτοδικαίως τον κύριο N. Valticos, εκλεγμένο δικαστή ελληνικής υπηκοότητας (άρθρο 43 της Σύμβασης), και τον κ. R. Ryssdal, Πρόεδρο του Δικαστηρίου (άρθρο 21 § 4 β) του κανονισμού Α). Την ίδια ημέρα, ο τελευταίος κλήρωσε τα ονόματα των επτά άλλων μελών, ήτοι των κκ. F. Gölcüklü, R. Pekkanen, A.N. Loizou, A.B. Baka, D. Gotchev, P. Küris και U. Löhmus, παρουσία του γραμματέως (άρθρα 43 in fine της Σύμβασης και 21 § 5 του κανονισμού Α).

4. Με την ιδιότητα του Προέδρου του Δικαστικού Συμβουλίου (άρθρο 21 § 6 του κανονισμού Α), ο κ. Ryssdal συνεννοήθηκε μέσω του γραμματέως με τον αντιπρόσωπο της Κυβέρνησης, τον δικηγόρο του αιτούντος και τον απεσταλμένο της Επιτροπής για την οργάνωση της διαδικασίας (άρθρα 37 § 1 και 38 του κανονισμού Α). Σύμφωνα με την διαταγή που εκδόθηκε συνακόλουθα, ο γραμματέας έλαβε το υπόμνημα της Κυβέρνησης στις 25 Οκτωβρίου 1996 και τους ισχυρισμούς του αιτούντος σε σχέση με το άρθρο 50 στις 31 Οκτωβρίου 1996.

5. Όπως το είχε αποφασίσει ο Πρόεδρος, η συζήτηση διεξήχθη δημοσίως στις 21 Ιανουαρίου 1997 στο Μέγαρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο. Το Δικαστήριο είχε συνέλθει προηγουμένως σε μία συνεδρίαση προετοιμασίας.

Παρέστησαν :

- για την Κυβέρνηση

ο κ. Π. Γεωργακόπουλος Σύμβουλος στο
Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, αντιπρόσωπος,
η κ. Κ. Γρηγορίου, Πάρεδρος στο Νομικό
Συμβούλιο του Κράτους, σύμβουλος.

- για την Επιτροπή

ο κ. P. Lorenzen, εκπρόσωπος.

- για τον αιτούντα

ο κ. Π.Ε. Μπιτσαξής, δικηγόρος του Συλλόγου
της Αθήνας, πληρεξούσιος.

Το Δικαστήριο άκουσε τις δηλώσεις των κκ. Lorenzen και Μπιτσαξή και της κυρίας Γρηγορίου καθώς και τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις του.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. Οι συγκεκριμένες συνθήκες

6. Ο κύριος Α.Γ. που γεννήθηκε το 1963 είναι κάτοικος Αθηνών.

7. Στις 3 Ιανουαρίου 1989, ο αιτών διορίστηκε θρησκευτικός λειτουργός για τις νομαρχίες της Καρδίτσας και της Λάρισας από το κεντρικό Τάγμα των χριστιανών μαρτύρων του Ιεχωβά της Ελλάδας. Απέκτησε ειδικότερα το δικαίωμα να τελεί γάμους μεταξύ προσώπων της θρησκείας αυτής και να κοινοποιεί τους

γάμους αυτούς στα αρμόδια ληξιαρχεία. Με μία επιστολή της 13 Ιανουαρίου 1989, ο διευθυντής εσωτερικών υποθέσεων της νομαρχίας της Καρδίτσας ειδοποίησε για τον διορισμό αυτό τα ληξιαρχεία της Καρδίτσας. Με επιστολή του της 24 Ιανουαρίου 1989, πληροφόρησε και τα ληξιαρχεία της Λάρισας.

8. Στις 11 Σεπτεμβρίου 1991, ο αιτών ζήτησε από το στρατολογικό γραφείο Σερρών ("το στρατολογικό γραφείο") να εξαιρεθεί της στρατιωτικής θητείας, επικαλούμενος το άρθρο 6 του νόμου 1763/1988 ("ο νόμος του 1988"), ο οποίος αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό σε όλους τους θρησκευτικούς λειτουργούς των "γνωστών θρησκειών". Στις 17 Σεπτεμβρίου 1991, το στρατολογικό γραφείο απέρριψε την αίτηση με το αιτιολογικό ότι οι μάρτυρες του Ιεχωβά δεν ανήκαν σε μία "γνωστή θρησκεία".

9. Στις 7 Οκτωβρίου 1991, ο αιτών άσκησε μία προσφυγή ενώπιον του διευθυντή στρατολογίας του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμυνας ("ο διευθυντής στρατολογίας"). Η προσφυγή του απορρίφθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1991 με το αιτιολογικό ότι δεν ήταν θρησκευτικός λειτουργός "γνωστής θρησκείας". Την ίδια ημέρα, το στρατολογικό γραφείο τον διέταξε να παρουσιαστεί στο κέντρο στρατιωτικής εκπαίδευσης του Ναυπλίου ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα στις 20 Ιανουαρίου 1992.

10. Ο αιτών πήγε πράγματι εκεί αλλά αρνήθηκε την ένταξή του στο στράτευμα επικαλούμενος την ιδιότητα του θρησκευτικού λειτουργού μίας "γνωστής θρησκείας". Κρίνοντας ότι ο αιτών ήταν ένοχος ανυπακοής (παράγραφος 19 πιο κάτω), ο στρατιωτικός διοικητής του κέντρου εκπαίδευσης τον έθεσε υπό προσωρινή κράτηση στο πειθαρχείο του κέντρου και διέταξε την διεξαγωγή προανάκρισης. Μετά από αυτήν, στις 29 Ιανουαρίου 1992, ο αιτών παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη. Η απόφαση σχετικά με την συνέχιση της προφυλάκισής του ανανεώθηκε και μεταφέρθηκε

στις στρατιωτικές φυλακές της Αυλώνας.

11. Στις 13 Φεβρουαρίου 1992, ο αιτών κατέθεσε στο Συμβούλιο της Επικρατείας μία αίτηση ακύρωσης της απόφασης που εκδόθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1991 από τον διευθυντή στρατολογίας.

12. Στις 16 Μαρτίου 1992, το Διαρκές Στρατοδικείο Αθηνών, αποτελούμενο από έναν στρατιωτικό δικαστή και τέσσερις μη νομικούς αξιωματικούς, εξέτασε τις κατηγορίες που στρέφονταν κατά του αιτούντος. Αφού έλαβε γνώση των αποδεικτικών στοιχείων και των ισχυρισμών των διαδίκων σχετικά με την ενοχή του αιτούντος, το δικαστήριο αποσύρθηκε για να διασκεφθεί. Μετά από την διάσκεψη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου απήγγειλε την ετυμηγορία του. Ο αιτών αθωώθηκε με το αιτιολογικό "ότι δεν είχε διαπράξει καμμία αξιόποινη πράξη ανυπακοής", αφού η ιδιότητά του θρησκευτικού λειτουργού μίας "γνωστής θρησκείας" τον απάλλασσε από τις στρατιωτικές υποχρεώσεις.

13. Ο αιτών αποφυλακίστηκε επί τόπου αλλά διατάχθηκε να παρουσιαστεί στο κέντρο του Ναυπλίου ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα στις 4 Απριλίου 1992. Την ημερομηνία αυτή, πήγε στο κέντρο του Ναυπλίου όπου έλαβε την διαταγή να εκπληρώσει τη στρατιωτική θητεία του. Όταν αρνήθηκε, καυτηγήθηκε και πάλι για ανυπακοή και προφυλακίστηκε. Παραπέμφθηκε σε δίκη στις 15 Απριλίου 1992.

14. Στις 8 Μαΐου 1992, το Διερκές Στρατοδικείο Αθηνών εξέτασε τις νέες ποινικές κατηγορίες που στρέφονταν κατά του αιτούντος. Αφού έλαβε γνώση των αποδεικτικών στοιχείων και των ισχυρισμών των διαδίκων σχετικά με την ενοχή του αιτούντος, το δικαστήριο αποσύρθηκε για να διασκεφθεί. Μετά από την διάσκεψη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου απήγγειλε την

ετυμηγορία του. Ο αιτών αθώωθηκε λόγω των αμφιβολιών ως προς την πρόθεσή του να καταστεί ένοχος ανυπακοής.

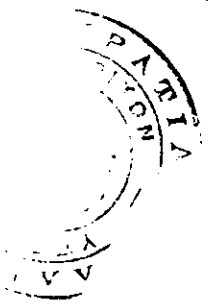
Αναγνώσθηκε η ετυμηγορία και η ακόλουθη απόφαση που ήταν συνημμένη σ'αυτήν : "Καμμία αποζημίωση δεν θα επιδικαστεί υπέρ του ενδιαφερομένου για την προσωπική κράτησή του, δεδομένου ότι αυτή οφειλόταν σε βαρεία αμέλεια από μέρους του".

15. Ο αιτών αφέθηκε αμέσως ελεύθερος από τις φυλακές της Αυλώνας, τού δόθηκε μία άδεια και διατάχθηκε να παρουσιαστεί στο κέντρο του Ναυπλίου ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα στις 22 Μαΐου 1992. Ελαβε εκ νέου τη διαταγή να εκπληρώσει τη στρατιωτική θητεία του. Αφού αρνήθηκε, κατηγορήθηκε για ανυπακοή και προφυλακίσθηκε.

16. Στις 7 Ιουλίου 1992, το Συμβούλιο της Επικρατείας ακύρωσε την απόφαση που είχε ληφθεί στις 18 Δεκεμβρίου 1991 από τον διευθυντή στρατολογίας, με το αιτιολογικό ότι οι μάρτυρες του Ιεχωβά ανήκαν σε μία γνωστή θρησκεία και ότι η διοίκηση δεν αμφισβήτησε τα στοιχεία που προσκόμισε ο αιτών για να αποδείξει ότι ήταν ιερέας της θρησκείας αυτής.

17. Στις 27 Ιουλίου 1992, ο αιτών αφέθηκε προσωρινά ελεύθερος, κατ'εφαρμογήν μιάς απόφασης που ελήφθη από το Διαρκές Στρατοδικείο Θεσσαλονίκης σε δικαστικό συμβούλιο. Ενα πιστοποιητικό προσωρινής απαλλαγής από τη στρατιωτική θητεία τού χορηγήθηκε με το αιτιολογικό ότι ήταν θρησκευτικός λειτουργός μιάς "γνωστής θρησκείας".

18. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1992, το Διαρκές Στρατοδικείο Θεσσαλονίκης εξέτασε τις ποινικές κατηγορίες που στρέφονταν κατά του αιτούντος. Αφού έλαβε γνώση των αποδεικτικών

στοιχείων και των ισχυρισμών των διαδίκων σχετικά με την ενοχή του αιτούντος, το δικαστήριο αποσύρθηκε για να διασκεφθεί. Μετά από την διάσκεψη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου απήγγειλε την ετυμηγορία του. Ο αιτών αθωώθηκε για τον λόγο ότι δεν είχε την πρόθεση να καταστεί ένοχος ανυπακοής. Αναγνώσθηκε η ετυμηγορία και η ακόλουθη απόφαση που ήταν συνημμένη σ' αυτήν : "Το Δημόσιο δεν έχει καμμία υποχρέωση να αποζημιώσει τον ενδιαφερόμενο για την προσωπική κράτησή του, δεδομένου ότι αυτή οφειλόταν σε βαρεία αμέλεια από μέρους του".

II. Το εφαρμοστέο εσωτερικό δίκαιο και η πρακτική

A. Ο στρατιωτικός κώδικας

19. Το άρθρο 70 του στρατιωτικού κώδικα ορίζει :

"Ένα μέλος των ενόπλων δυνάμεων το οποίο αρνείται (...) να υπακούσει την διαταγή που τού δίνεται από τον ανώτερό του να εκτελέσει ένα από τα καθήκοντά του θα τιμωρείται (...)"

20. Στις 16 Μαρτίου 1992, το Διαρκές Στρατοδικείο Αθηνών έκρινε ότι ένας θρησκευτικός λειτουργός των μαρτύρων του Ιεχωβά που είχε αρνηθεί να πάρει την στρατιωτική στολή του όταν κλήθηκε ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα δεν ήταν ένοχος ανυπακοής. Κατά τη γνώμη του δικαστηρίου, ο ενδιαφερόμενος δεν είχε διαπράξει την αξιόποινη πράξη της ανυπακοής γιατί, με την ιδιότητα του θρησκευτικού λειτουργού μίας γνωστής θρησκείας, δεν ήταν υποχρεωμένος να εκπληρώσει την στρατιωτική θητεία του.

21. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 434 του κώδικα αυτού,

αν αυτός δεν ρυθμίζει ένα διαδικαστικό ζήτημα, εφαρμόζεται ο κώδικας ποινικής δικονομίας.

B. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

22. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας περιλαμβάνει τις ακόλουθες σχετικές διατάξεις :

Άρθρο 533 § 2

“Τα πρόσωπα που έχουν προφυλακισθεί, τα οποία (...) αθωώθηκαν, δικαιούνται να αξιώσουν (...) αποζημίωση, εάν από την διαδικασία προέκυψε ότι δεν εκτελέστηκε από αυτούς η αξιόποινη πράξη για την οποία είχαν προφυλακισθεί (...)”

Άρθρο 535 § 1

“Δεν αναγνωρίζεται υποχρέωση του δημοσίου σε αποζημίωση, εάν (...) ο προφυλακισθείς έγινε υπαίτιος της (...) προφυλάκισης από πρόθεση ή μεγάλη αμέλεια.”

Άρθρο 536

“1. Το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση επί της υπόθεσης αποφαινεται με ιδιαίτερη ταυτόχρονη απόφαση περί της υποχρέωσης του Δημοσίου σε αποζημίωση μετά από προφορική αίτηση του αθωωθέντος. Μπορεί όμως να το πράξει και αυτεπάγγελτα (...)”

2. Η απόφαση περί της υποχρέωσης σε αποζημίωση δεν υπόκειται ιδιαιτέρως σε ένδικο μέσο και καταπίπτει με την εξαφάνιση της απόφασης πάνω στην κύρια ποινική

υπόθεση."

Άρθρο 537

"1. Ο ζημιωθείς μπορεί να υποβάλει στο ίδιο δικαστήριο την αίτηση του για αποζημίωση και μεταγενέστερα.

2. Στην περίπτωση αυτή, η αίτηση εγχειρίζεται στον εισαγγελέα του δικαστηρίου αυτού, μέσα σε μία ανατρεπτική προθεσμία σαράντα οκτώ ωρών από την απαγγελία της απόφασης στο ακροατήριο."

Άρθρο 539 § 1

"Όταν αναγνωρισθεί ότι το Δημόσιο πρέπει να καταβάλει αποζημίωση, ο δικαιούμενος σ'αυτήν μπορεί να εγείρει αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, τα οποία δεν μπορούν να επανεξετάσουν την υποχρέωση του Δημοσίου."

Άρθρο 540 § 1

"Οι αδίκως προφυλακισθέντες (...) αποζημιώνονται για κάθε υλική ζημία (ζημία στην περιουσιακή κατάσταση) που επήλθε εξαιτίας της (...) προφυλάκισής τους. Αποζημιώνονται επίσης για την ηθική βλάβη (...)"

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

23. Ο κύριος Α.Γ. προσέφυγε στην Επιτροπή στις 27 Φεβρουαρίου 1993. Επικαλούμενος τα άρθρα 3, 5 §§ 1 και 5, 6 § 1, 9, 13 και 14 της Σύμβασης, παραπονείται ότι προφυλακίσθηκε παράνομα και ότι αποτέλεσε το αντικείμενο μιάς διάκρισης με

βάση τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του, ότι υποβλήθηκε σε απάνθρωπη και μειωτική μεταχείριση και ότι δεν έτυχε μίας δίκαιης δίκης ως προς την αποζημίωση της προφυλάκισής του. Τέλος, παραπονείται ότι διώχθηκε δύο φορές για μία αξιόποινη πράξη για την οποία είχε ήδη αθωωθεί, κατά παράβαση του άρθρου 4 § 1 του Πρωτοκόλλου αριθμός 7.

24. Στις 10 Οκτωβρίου 1994, η Επιτροπή έκανε δεκτή την αίτηση (αριθ. 21522/93) σε ό,τι αφορά την απόρριψη από τα στρατιωτικά δικαστήρια, χωρίς να ακουστεί ο αιτών, της αίτησής του για αποζημίωση καθώς και το ανεπαρκές σκεπτικό που ακολουθήθηκε στις σχετικές αποφάσεις. Εκρίνε απαράδεκτο το παράπονο που αφορά το άρθρο 5 § 1, εξαιτίας της μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Στην έκθεση της 27 Φεβρουαρίου 1996 (άρθρο 31), εκφράζει ομόφωνα την γνώμη ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 και ότι δεν επιβάλλεται η εξέταση του ζητήματος αν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13.

Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησής της συνάπτεται στην παρούσα απόφαση¹.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

25. Στο ακροατήριο, ο αιτών ζήτησε από το Δικαστήριο να δεχθεί ότι υπήρξε παραβίαση σε βάρος του των άρθρων 6 § 1 και 13 της Σύμβασης.

1. Σημείωση του γραμματέως : για λόγους πρακτικής φύσεως θα υπάρχει μόνον στην τυπωμένη έκδοση (*Recueil des arrêts et décisions*, 1996), αλλά οποιοσδήποτε μπορεί να το προμηθευτεί από την γραμματεία.

Η Κυβέρνηση, από την πλευρά της, ζήτησε από το Δικαστήριο να απορρίψει οποιονδήποτε ισχυρισμό παραβίασης της Σύμβασης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

26. Ο κύριος Γεωργιάδης παραπονείται ότι δεν έτυχε μίας δίκαιης δίκης ως προς την αποζημίωση της προφυλάκισής του, η οποία κατά τη γνώμη του ήταν παράνομη. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, των οποίων τα σχετικά αποσπάσματα ορίζουν :

“Οποιοδήποτε πρόσωπο έχει δικαίωμα να ακουστεί η υπόθεσή του (...) από ένα δικαστήριο (...) που θα αποφανθεί (...) σχετικά με τις αμφισβητήσεις πάνω στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αστικού χαρακτήρα (...)”

Η Επιτροπή αποδέχεται την τοποθέτηση του αιτούντος, ενώ η Κυβέρνηση αμφισβητεί ότι το άρθρο 6 § 1 έχει εφαρμογή στην παρούσα διαδικασία.

A. Εφαρμογή του άρθρου 6 § 1

27. Κατά τον κύριο Α.Γ. , όταν μία κράτηση ακολουθεί μία καταδίκη η οποία εξαφανίζεται στην κατ'έφεση δίκη, το δικαίωμα στην αποζημίωση που απορρέει από αυτήν διέπεται από το αστικό δίκαιο : μπορεί να εκχωρηθεί, να κληρονομηθεί και να μεταβιβαστεί με οποιονδήποτε άλλο τρόπο σύμφωνα με τον τύπο αυτού του κλάδου δικαίου. Κατά την άποψή του, το γεγονός ότι η αρχή που αποφάσισε είναι ένα στρατιωτικό δικαστήριο που

αποφαινεται μέσα στο πλαίσιο μίας διαδικασίας δημοσίου δικαίου δεν έχει σημασία, γιατί το αστικό δικαστήριο είναι εκείνο που ορίζει το ύψος της αποζημίωσης (παράγραφος 22 πιο πάνω). Υπό τις συνθήκες αυτές, η διαδικασία που στόχευε στο να καθοριστεί αν ο αιτών είχε δικαίωμα σε μία αποζημίωση λόγω της κράτησής του μετά την καταδίκη του αφορά πράγματι κατ'αυτόν "δικαιώματα αστικού χαρακτήρα" με την έννοια του άρθρου 6 § 1.

28. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η έκβαση της διαδικασίας ενώπιον των στρατιωτικών δικαστηρίων ήταν άμεσα καθοριστική για το δικαίωμα του αιτούντος για αποζημίωση. Συμπεραίνει έτσι ότι, αρνούμενα να τού επιδικάσουν μία αποζημίωση, τα διαρκή στρατοδικεία "αποφάσισαν" για μία αμφισβήτηση σχετικά με ένα "δικαίωμα" που μπορεί να περάσει, κατά τρόπο που μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα, ως αναγνωρισμένο στο εσωτερικό δίκαιο. Εκτιμά εξάλλου ότι τα παράπονα του αιτούντος με βάση το άρθρο 533 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (παράγραφος 22 πιο πάνω) αναφέρονταν σε μία υλική και ηθική ζημία οφειλόμενη σε μεγάλες περιόδους κράτησης. Τούτο συνεπάγεται ότι το εν λόγω δικαίωμα έχει έναν "αστικό χαρακτήρα" με την έννοια του άρθρου 6 της Σύμβασης, ανεξάρτητα από την προέλευση της διαφοράς και την αρμοδιότητα των στρατοδικείων.

29. Η Κυβέρνηση επικαλείται ότι, δεδομένου ότι ο αιτών δεν υπέβαλε αίτημα αποζημίωσης, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπήρξε αμφισβήτηση. Σε κάθε περίπτωση, εκτιμά εξάλλου ότι η εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για πράξεις που διαπράχθηκαν *jure imperii*, διακρίνεται από το σύστημα που διέπει την αστική ευθύνη στο ιδιωτικό δίκαιο. Η θεμελιώδης διαφορά έγκειται στο ότι ένα δικαίωμα για αποζημίωση δεν μπορεί να προβληθεί ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων παρά μόνον όταν η ύπαρξή του έχει γίνει δεκτή από το ποινικό δικαστήριο. Τα ποινικά δικαστήρια έχουν ως προς τούτο πλήρη διακριτική

ευχέρεια. Δεν υπάρχει επομένως κατ'αυτήν κανένα "δικαίωμα αστικού χαρακτήρα" στο στάδιο της διαδικασίας στο οποίο αναφέρεται ο αιτών.

30. Σύμφωνα με τις αρχές που προέκυψαν από την νομολογία του (βλέπε, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις Zander κατά της Σουηδίας της 25 Νοεμβρίου 1993, série A no. 279-B, σ. 38, § 22, και Kerojärvi κατά της Φινλανδίας της 19 Ιουλίου 1995, série A no. 322, σ. 12, § 32), το Δικαστήριο πρέπει να διερευνήσει ειδικότερα αν υπήρξε "αμφισβήτηση" σχετικά με ένα "δικαίωμα" το οποίο μπορεί να θεωρηθεί, τουλάχιστον κατά τρόπο που να μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα, αναγνωρισμένο στο εσωτερικό δίκαιο και αν η έκβαση της επίδικης διαδικασίας ήταν άμεσα καθοριστική για ένα τέτοι δικαίωμα.

31. Σε ό,τι αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία ο αιτών δεν έχει ποτέ προβάλει αίτημα αποζημίωσης, το Δικαστήριο δεν βλέπει ποιά θα ήταν η σκοπιμότητα μιάς τέτοιας ενέργειας αφού τα δικαστήρια αποφάνθηκαν αυτεπαγγέλτως και κατά τρόπο οριστικό.

Επομένως, υπήρξε "αμφισβήτηση" με την έννοια του άρθρου 6 § 1.

32. Το Δικαστήριο σημειώνει εξάλλου ότι, όποιος και να είναι ο χαρακτηρισμός του στο εσωτερικό δίκαιο, το άρθρο 533 § 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καθιερώνει, για ένα πρόσωπο που έχει υποστεί μία κράτηση, ένα δικαίωμα για αποζημίωση μετά από την αθώωσή του (παράγραφος 22 πιο πάνω). Όμως, η παράγραφος 1 του άρθρου 535 (όπως πιο πάνω) αποκλείει οποιαδήποτε αποζημίωση όταν αποδεικνύεται ότι το φυλακισθέν πρόσωπο κατέστη υπεύθυνο για την κράτησή του "από πρόθεση ή μετά από βαρεία αμέλεια". Τέλος, το άρθρο 536 § 2 (όπως πιο πάνω) ορίζει

ότι οι αποφάσεις οι σχετικές με την υποχρέωση του Κράτους να αποζημιώσει δεν μπορούν να προσβληθούν χωριστά.

33. Λαμβανομένου υπόψη του περιληπτικού χαρακτήρα των αποφάσεων με τις οποίες τα στρατιωτικά δικαστήρια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης απεφάσισαν ότι "καμμία αποζημίωση δεν θα επιδικαζόταν στον ενδιαφερόμενο για την προφυλάκισή του, κρίνοντας ότι αυτή οφειλόταν σε βαρεία αμέλεια από μέρους του" (παράγραφοι 14 και 18 πλιό πάνω), δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς ότι η έκβαση της διαδικασίας που στηρίχθηκε πάνω στο άρθρο 533 ήταν άμεσα καθοριστική για την απόδειξη του δικαιώματος του αιτούντος για αποζημίωση.

34. Μένει να αποδειχθεί αν το δικαίωμα αυτό είχε έναν "στικό χαρακτήρα", όπως υποστηρίζει ο αιτών.

Ως προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια των "δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα" δεν μπορεί να ερμηνευθεί με απλή αναφορά στο εσωτερικό δίκαιο του εναγόμενου Κράτους και ότι το άρθρο 6 § 1 εφαρμόζεται ανεξάρτητα από την ιδιότητα των διαδίκων όπως και της φύσεως του νόμου που διέπει την "αμφισβήτηση" και της αρχής που είναι αρμόδια να αποφανθεί (βλέπε ειδικότερα την απόφαση Baraona κατά της Πορτογαλίας της 8 Ιουλίου 1987, série A no. 122, σ. 18, § 42).

35. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, αν και η προϋπόθεση της εφαρμογής του άρθρου 533 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας - μία κράτηση που ακολουθήθηκε από μία απόφαση - αναφέρεται σε ζητήματα δημοσίου δικαίου, το δικαίωμα για αποζημίωση που απορρέει από την διάταξη αυτή έχει, από την ίδια την φύση του, έναν "αστικό χαρακτήρα". Τα χαρακτηριστικά του που είναι αναμφισβήτητα ιδιωτικού δικαίου - και που δεν αμφισβητήθηκαν

από την Κυβέρνηση - ενισχύουν αυτό το συμπέρασμα όπως και το γεγονός ότι τα πολιτικά δικαστήρια είναι αρμόδια να καθορίσουν το ακριβές ύψος της αποζημίωσης προς επιδίκαση (παράγραφος 22 πιο πάνω).

36. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 533 στην περίπτωση του αιτούντος ανήκει στον τομέα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

B. Παρατήρηση του άρθρου 6 § 1

37. Ο αιτών παραπονείται γιατί δεν είχε την ευκαιρία να ακουστεί ως προς την αποζημίωση για την φυλάκισή του. Πράγματι, τα στρατιωτικά δικαστήρια εξέτασαν αυτεπάγγελα το ζήτημα της ευθύνης του Κράτους μαζί με εκείνο της ποινικής ενοχής. Ο ενδιαφερόμενος υποστηρίζει επίσης ότι το γεγονός ότι τα στρατιωτικά δικαστήρια δεν αιτιολόγησαν επαρκώς τις αποφάσεις τους συνιστά μία συμπληρωματική παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

38. Η Επιτροπή σημειώνει ότι δεν αποδείχθηκε σαφώς ότι ο αιτών παραιτήθηκε του δικαιώματός του να ακουστεί και εκτιμά όπως αυτός ότι υπήρξε παράλειψη αναφορικά με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 § 1.

39. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι ο αιτών δεν υπέβαλε κανένα αίτημα αποζημίωσης, δεν υπήρχε θέμα να ακουστούν επιχειρήματα ούτε να αποκρουσθούν ισχυρισμοί μέσω μίας αιτιολογημένης απόφασης. Το άρθρο 6 § 1 έχει επομένως τηρηθεί.

40. Το Δικαστήριο διαφωνεί με την άποψη αυτή. Καμμία απόφαση δεν έπρεπε να ληφθεί σχετικά με την αποζημίωση χωρίς

να επιτραπεί στον αιτούντα να επιτύχει το να ακουστεί η υπόθεσή του από ένα δικαστήριο. Μία διαδικασία με την οποία ένα δικαστήριο αποφαινεται περί των δικαιωμάτων αστικού χαρακτήρα χωρίς να ακούσει ποτέ τα επιχειρήματα των διαδίκων δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί σύμφωνη προς το άρθρο 6 § 1. Εξάλλου, τα διαρκή στρατοδικεία αποφάνθηκαν αυτεπαγγέλτως περί της αποζημίωσης, γεγονός που εμπόδισε τον ενδιαφερόμενο να υποβάλει ο ίδιος μία αίτηση (παράγραφος 22 πιο πάνω). Τέλος, ο αιτών δεν είχε την δυνατότητα να προσβάλει τις αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών (όπως πιο πάνω).

41. Ως προς τον ισχυρισμό της απουσίας επαρκούς αιτιολογίας των αποφάσεων των στρατοδικείων, πρέπει να σημειωθεί ότι τα εσωτερικά δικαστήρια επικαλέστηκαν μία "βαρεία αμέλεια" του αιτούντος για να πουν ότι το Δημόσιο δεν ήταν υπεύθυνο για την κράτησή του, επαναλαμβάνοντας τους όρους του άρθρου 533 § 2 (παράγραφος 22 πιο πάνω).

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έκταση του καθήκοντος που έχουν τα δικαστήρια να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους μπορεί να ποικίλλει ειδικότερα ανάλογα με την φύση της απόφασης. Το ζήτημα του αν ένα δικαστήριο παραβίασε την υποχρέωσή του να αιτιολογήσει που απορρέει από το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν μπορεί να αναλυθεί παρά μόνον υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων συνθηκών (βλέπε την απόφαση Ruiz Torija κατά της Ισπανίας της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 303-A, σ. 12, § 29).

43. Εν προκειμένω, τα εσωτερικά δικαστήρια έκριναν ότι το Δημόσιο δεν ήταν υπεύθυνο για την κράτηση του αιτούντος για τον λόγο ότι αυτός είχε διαπράξει μία "βαρεία αμέλεια". Η έλλειψη ακρίβειας της έννοιας αυτής, η οποία προϋποθέτει μία εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, επέβαλλε να διατυπώσουν τα

δικαστήρια λεπτομερέστερες αιτιολογίες, λαμβανομένου υπόψη ειδικότερα του καθοριστικού χαρακτήρα της κρίσης τους για το δικαίωμα του αιτούντος για αποζημίωση.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο καταλήγει ότι υπήρξε και από το γεγονός αυτό παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

44. Ο αιτών παραπονείται ότι δεν διέθετε κανένα πραγματικό ένδικο μέσο βάσει του εσωτερικού δικαίου για να εκθέσει την παραβίαση σε βάρος του των δικαιωμάτων που προστατεύονται από την Σύμβαση, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι αποφάσεις των στρατοδικείων ως προς την αποζημίωση δεν μπορούν να προσβληθούν. Βλέπει σ' αυτό παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής :

“Οποιοδήποτε πρόσωπο τού οποίου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στην (...) Σύμβαση έχουν παραβιασθεί, έχει δικαίωμα στο να τού παραχωρηθεί ένα πραγματικό ένδικο μέσο ενώπιον ενός εθνικού δικαστηρίου, ακόμη και όταν η παραβίαση έχει διαπραχθεί από πρόσωπα που ενεργούν στο πλαίσιο της άσκησης των επισήμων καθηκόντων του.”

45. Λαμβανομένου υπόψη του συμπεράσματός του σχετικά με το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το Δικαστήριο δεν κρίνει αναγκαίο να εξετάσει την απόφαση και υπό το πρίσμα του άρθρου 13.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 50 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΗ Α.Γ.
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(56/1996/675/865)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

29 Μαΐου 1997

Η απόφαση αυτή μπορεί να υποστεί διορθώσεις ως προς την μορφή πριν από την δημοσίευση της οριστικής εκδοχής της στο *Recueil des arrêts et décisions*, 1997, που εκδίδεται από την Carl Heymanns Verlag KG (Luxemburger Strasse 449, D - 50939 Cologne) η οποία αναλαμβάνει επίσης την διανομή του, σε συνεργασία, για ωρισμένες χώρες, με τα πρακτορεία πώλησης των οποίων ο κατάλογος αναγράφεται στην οπίσθια όψη.

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

Κατάλογος των πρακτορείων πώλησης

Βέλγιο : Etablissements Emile Bruylant (rue de la Régence 67, B - 1000 Bruxelles)

Λουξεμβούργο : Librairie Promoculture [14, rue Duchscher (Place de Paris), B.P. 1142, L - 1011 Luxembourg-Gare)

Ολλανδία : B.V. Juridische Boekhandel & Antiquariaat A. Jongbloed & Zoon (Noordeinde 39, NL - 2514 GC La Haye/s-Gravenhage).

./..

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Απόφαση εκδοθείσα από δικαστικό συμβούλιο

Ελλάδα - δίκαιο μίας διαδικασίας αποζημίωσης για μία προφυλάκιση που ακολουθήθηκε από μία απαλλαγή (άρθρο 533 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας)

I. Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης

A. Εφαρμογή

Ο αιτών εμποδίστηκε να υποβάλει μία αίτηση αποζημίωσης εξαιτίας των αποφάσεων που ελήφθησαν από τα στρατιωτικά δικαστήρια - εξ ου ή ύπαρξη μίας "αμφισβήτησης".

Τα δικαστήρια έκριναν ότι καμμία αποζημίωση δεν έπρεπε να επιδικαστεί στον ενδιαφερόμενο - έκβαση της διαδικασίας άμεσα αποφασιστική για το δικαίωμα αποζημίωσης του αιτούντος.

Το δικαίωμα αποζημίωσης έχει αστικό χαρακτήρα - τα ιδιωτικού δικαίου χαρακτηριστικά του, που δεν αμφισβητούνται, και το γεγονός ότι τα αστικά δικαστήρια καθορίζουν το ακριβές ποσό ενισχύουν την άποψη αυτή - το άρθρο 6 § 1 έχει εφαρμογή.

B. Παρατήρηση

Οι αποφάσεις που ελήφθησαν αυτεπαγγέλτως από τα στρατιωτικά δικαστήρια εμπόδισαν τον αιτούντα να υποβάλει μία αίτηση αποζημίωση - οι διαδικασίες με τις οποίες μία δικαιοδοσία

1. Η περίληψη έχει συνταγεί από την γραμματεία και δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

αποφαίνεται επί δικαιωμάτων αστικού χαρακτήρα χωρίς να ακούσει τα επιχειρήματα των διαδίκων δεν είναι σύμφωνες προς τη Σύμβαση.

Εξάλλου, η αποζημίωση δεν έγινε δεκτή μέσω μίας σύντομης αναφοράς σε μία βαρεία αμέλεια του αιτούντος - η απουσία ακρίβειας σε ό,τι αφορά την έννοια αυτή, η οποία προϋποθέτει μία εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, και ο αποφασιστικός χαρακτήρας της διαπίστωσης για το δικαίωμα του αιτούντος απαιτούσαν μία πιά πλούσια αιτιολογία.

Συμπέρασμα : παραβίαση (ομόφωνα).

II. Άρθρο 13 της Σύμβασης

Λαμβανομένου υπόψη του συμπεράσματος σχετικά με το άρθρο 6 § 1, δεν υπάρχει ανάγκη να εξεταστεί το παράπονο υπό το πρίσμα του άρθρου αυτού.

Συμπέρασμα : δεν υπάρχει ζήτημα εξέτασης (ομόφωνα).

III. Άρθρο 50 της Σύμβασης

A. Υλική ζημία : το Δικαστήριο δεν μπορεί να εικάσει την έκβαση της διαδικασίας στην περίπτωση κατά την οποία ο αιτών θα είχε τύχει όλων των εγγυήσεων που καθιερώνονται από το άρθρο 6 - το αίτημα απορρίπτεται.

B. Ηθική βλάβη : η διαπίστωση της παραβίασης αρκεί.

Γ. Εξοδα και δικαστική δαπάνη : επιδικάζονται κατά δίκαιη εκτίμηση.

Συμπέρασμα : Το εναγόμενο Κράτος υποχρεώνεται να καταβάλει στον αιτούντα ένα συγκεκριμένο ποσό (ομόφωνα).

Αναφορές στη νομολογία του Δικαστηρίου

8.7.1987, Βαραona κατά Πορτογαλίας - 9.12.1994, Ruiz Torija κατά Ισπανίας - 19.7.1995, Kerojärvi κατά Φινλανδίας - 25.11.1995, Zander κατά Σουηδίας.

./..

Στην υπόθεση Γεωργιάδης κατά της Ελλάδας¹,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, συγκροτηθέν, σύμφωνα με το άρθρο 43 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ("η Σύμβαση") και με τις προσήκουσες διατάξεις του κανονισμού Α², σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους δικαστές των οποίων τα ονόματα ακολουθούν :

ΚΚ. R. Ryssdal, πρόεδρος,
F. Gölcüklü,
N. Valticos,
R. Pekkanen,
A.N. Loizou,
A.B. Baka,
D. Gotchev,
P. Küris,
U. Lohmus

Σημειώσεις του γραμματέως

1. Η υπόθεση φέρει τον αριθμό 56/1996/675/7865. Οι δύο πρώτοι αριθμοί προσδιορίζουν την σειρά στο έτος εισαγωγής της αίτησης, οι τρεις τελευταίοι την θέση στον κατάλογο των υποθέσεων του Δικαστηρίου από την αρχή και σ'αυτόν των αντίστοιχων αρχικών αιτήσεων (στην Επιτροπή).
2. Ο κανονισμός Α εφαρμόζεται σε όλες τις υποθέσεις που ήλθαν στο Δικαστήριο πριν από την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου αριθ. 9 (1η Οκτωβρίου 1994) και, μετά από αυτήν, μόνον στις υποθέσεις που αφορούν τα Κράτη τα οποία δεν δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο αυτό. Αντιστοιχεί στον κανονισμό που άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1983 και από τότε τροποποιήθηκε πολλές φορές.

καθώς και από τους κκ. Η. Petzold, γραμματέα, και P.J. Mahoney,
βοηθό γραμματέως

Αφού συνεδρίασε σε δικαστικό συμβούλιο στις 24
Ιανουαρίου και στις 25 Απριλίου 1997,

Εκδίδει την πιά κάτω απόφαση που αποφασίσθηκε την
τελευταία ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη στο Δικαστήριο από την ελληνική
κυβέρνηση ("η Κυβέρνηση") στις 17 Απριλίου 1996, μέσα στην
τρίμηνη προθεσμία που ανοίγουν τα άρθρα 32 § 1 και 47 της
Σύμβασης. Προήλθε από μία αίτηση (αριθμός 21522/93) που
στρεφόταν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και με την οποία
ένας υπήκοος του Κράτους αυτού, ο κύριος Α.Γ.
... , είχε προσφύγει στην Επιτροπή στις 27 Φεβρουαρίου
1993 δυνάμει του άρθρου 25.

Η αίτηση της Επιτροπής παραπέμπει στα άρθρα 44 και 48
καθώς και στην ελληνική δήλωση που αναγνωρίζει την
υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου (άρθρο 46). Εχει ως
αντικείμενο την έκδοση μιάς απόφασης πάνω στο ζήτημα τού αν
τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης αποκαλύπτουν μία
παράβαση του εναγόμενου Κράτους έναντι των απαιτήσεων των
άρθρων 6 και 13 της Σύμβασης.

2. Σε απάντηση στην πρόσκληση που προβλέπεται στο άρθρο
33 § 3 δ) του Κανονισμού Α, ο αιτών εκδήλωσε την επιθυμία να
συμμετάσχει στη δίκη και διόρισε τον πληρεξούσιο δικηγόρο του
(άρθρο 30).

3. Στις 27 Απριλίου 1996, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 21 § 7 του κανονισμού Α του Δικαστηρίου και προς τον σκοπό μίας καλής απονομής της δικαιοσύνης, να επιληφθεί το ίδιο δικαστικό συμβούλιο της παρούσας υπόθεσης και της υπόθεσης Τσίρλης και Κουλούμπας κατά της Ελλάδας (αριθμός 54/1996/673/859-860). Το προς σύσταση για τον σκοπό αυτό δικαστικό συμβούλιο περιελάμβανε αυτοδικαίως τον κύριο N. Valticos, εκλεγμένο δικαστή ελληνικής υπηκοότητας (άρθρο 43 της Σύμβασης), και τον κ. R. Ryssdal, Πρόεδρο του Δικαστηρίου (άρθρο 21 § 4 β) του κανονισμού Α). Την ίδια ημέρα, ο τελευταίος κλήρωσε τα ονόματα των επτά άλλων μελών, ήτοι των κκ. F. Gölcüklü, R. Pekkanen, A.N. Loizou, A.B. Baka, D. Gotchev, P. Küris και U. Löhmus, παρουσία του γραμματέως (άρθρα 43 in fine της Σύμβασης και 21 § 5 του κανονισμού Α).

4. Με την ιδιότητα του Προέδρου του Δικαστικού Συμβουλίου (άρθρο 21 § 6 του κανονισμού Α), ο κ. Ryssdal συνεννοήθηκε μέσω του γραμματέως με τον αντιπρόσωπο της Κυβέρνησης, τον δικηγόρο του αιτούντος και τον απεσταλμένο της Επιτροπής για την οργάνωση της διαδικασίας (άρθρα 37 § 1 και 38 του κανονισμού Α). Σύμφωνα με την διαταγή που εκδόθηκε συνακόλουθα, ο γραμματέας έλαβε το υπόμνημα της Κυβέρνησης στις 25 Οκτωβρίου 1996 και τους ισχυρισμούς του αιτούντος σε σχέση με το άρθρο 50 στις 31 Οκτωβρίου 1996.

5. Όπως το είχε αποφασίσει ο Πρόεδρος, η συζήτηση διεξήχθη δημοσίως στις 21 Ιανουαρίου 1997 στο Μέγαρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο. Το Δικαστήριο είχε συνέλθει προηγουμένως σε μία συνεδρίαση προετοιμασίας.

Παρέστησαν :

- για την Κυβέρνηση

ο κ. Π. Γεωργακόπουλος Σύμβουλος στο
Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, αντιπρόσωπος,
η κ. Κ. Γρηγορίου, Πάρεδρος στο Νομικό
Συμβούλιο του Κράτους, σύμβουλος.

- για την Επιτροπή

ο κ. P. Lorenzen, εκπρόσωπος.

- για τον αιτούντα

ο κ. Π.Ε. Μπιτσαξής, δικηγόρος του Συλλόγου
της Αθήνας, πληρεξούσιος.

Το Δικαστήριο άκουσε τις δηλώσεις των κκ. Lorenzen και Μπιτσαξή και της κυρίας Γρηγορίου καθώς και τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις του.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. Οι συγκεκριμένες συνθήκες

6. Ο κύριος Α.Γ. που γεννήθηκε το 1963 είναι κάτοικος Αθηνών.

7. Στις 3 Ιανουαρίου 1989, ο αιτών διορίστηκε θρησκευτικός λειτουργός για τις νομαρχίες της Καρδίτσας και της Λάρισας από το κεντρικό Τάγμα των χριστιανών μαρτύρων του Ιεχωβά της Ελλάδας. Απέκτησε ειδικότερα το δικαίωμα να τελεί γάμους μεταξύ προσώπων της θρησκείας αυτής και να κοινοποιεί τους

γάμους αυτούς στα αρμόδια ληξιαρχεία. Με μία επιστολή της 13 Ιανουαρίου 1989, ο διευθυντής εσωτερικών υποθέσεων της νομαρχίας της Καρδίτσας ειδοποίησε για τον διορισμό αυτό τα ληξιαρχεία της Καρδίτσας. Με επιστολή του της 24 Ιανουαρίου 1989, πληροφόρησε και τα ληξιαρχεία της Λάρισας.

8. Στις 11 Σεπτεμβρίου 1991, ο αιτών ζήτησε από το στρατολογικό γραφείο Σερρών ("το στρατολογικό γραφείο") να εξαιρεθεί της στρατιωτικής θητείας, επικαλούμενος το άρθρο 6 του νόμου 1763/1988 ("ο νόμος του 1988"), ο οποίος αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό σε όλους τους θρησκευτικούς λειτουργούς των "γνωστών θρησκειών". Στις 17 Σεπτεμβρίου 1991, το στρατολογικό γραφείο απέρριψε την αίτηση με το αιτιολογικό ότι οι μάρτυρες του Ιεχωβά δεν ανήκαν σε μία "γνωστή θρησκεία".

9. Στις 7 Οκτωβρίου 1991, ο αιτών άσκησε μία προσφυγή ενώπιον του διευθυντή στρατολογίας του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμυνας ("ο διευθυντής στρατολογίας"). Η προσφυγή του απορρίφθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1991 με το αιτιολογικό ότι δεν ήταν θρησκευτικός λειτουργός "γνωστής θρησκείας". Την ίδια ημέρα, το στρατολογικό γραφείο τον διέταξε να παρουσιαστεί στο κέντρο στρατιωτικής εκπαίδευσης του Ναυπλίου ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα στις 20 Ιανουαρίου 1992.

10. Ο αιτών πήγε πράγματι εκεί αλλά αρνήθηκε την ένταξή του στο στράτευμα επικαλούμενος την ιδιότητα του θρησκευτικού λειτουργού μίας "γνωστής θρησκείας". Κρίνοντας ότι ο αιτών ήταν ένοχος ανυπακοής (παράγραφος 19 πιο κάτω), ο στρατιωτικός διοικητής του κέντρου εκπαίδευσης τον έθεσε υπό προσωρινή κράτηση στο πειθαρχείο του κέντρου και διέταξε την διεξαγωγή προανάκρισης. Μετά από αυτήν, στις 29 Ιανουαρίου 1992, ο αιτών παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη. Η απόφαση σχετικά με την συνέχιση της προφυλάκισής του ανανεώθηκε και μεταφέρθηκε

στις στρατιωτικές φυλακές της Αυλώνας.

11. Στις 13 Φεβρουαρίου 1992, ο αιτών κατέθεσε στο Συμβούλιο της Επικρατείας μία αίτηση ακύρωσης της απόφασης που εκδόθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1991 από τον διευθυντή στρατολογίας.

12. Στις 16 Μαρτίου 1992, το Διαρκές Στρατοδικείο Αθηνών, αποτελούμενο από έναν στρατιωτικό δικαστή και τέσσερις μη νομικούς αξιωματικούς, εξέτασε τις κατηγορίες που στρέφονταν κατά του αιτούντος. Αφού έλαβε γνώση των αποδεικτικών στοιχείων και των ισχυρισμών των διαδίκων σχετικά με την ενοχή του αιτούντος, το δικαστήριο αποσύρθηκε για να διασκεφθεί. Μετά από την διάσκεψη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου απήγγειλε την ετυμηγορία του. Ο αιτών αθώωθηκε με το αιτιολογικό "ότι δεν είχε διαπράξει καμμία αξιόποινη πράξη ανυπακοής", αφού η ιδιότητά του θρησκευτικού λειτουργού μιάς "γνωστής θρησκείας" τον απάλλασσε από τις στρατιωτικές υποχρεώσεις.

13. Ο αιτών αποφυλακίστηκε επί τόπου αλλά διατάχθηκε να παρουσιαστεί στο κέντρο του Ναυπλίου ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα στις 4 Απριλίου 1992. Την ημερομηνία αυτή, πήγε στο κέντρο του Ναυπλίου όπου έλαβε την διαταγή να εκπληρώσει τη στρατιωτική θητεία του. Όταν αρνήθηκε, κατηγορήθηκε και πάλι για ανυπακοή και προφυλακίσθηκε. Παραπέμφθηκε σε δίκη στις 15 Απριλίου 1992.

14. Στις 8 Μαΐου 1992, το Διερκές Στρατοδικείο Αθηνών εξέτασε τις νέες ποινικές κατηγορίες που στρέφονταν κατά του αιτούντος. Αφού έλαβε γνώση των αποδεικτικών στοιχείων και των ισχυρισμών των διαδίκων σχετικά με την ενοχή του αιτούντος, το δικαστήριο αποσύρθηκε για να διασκεφθεί. Μετά από την διάσκεψη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου απήγγειλε την

ετυμηγορία του. Ο αιτών αθώωθηκε λόγω των αμφιβολιών ως προς την πρόθεσή του να καταστεί ένοχος ανυπακοής.

Αναγνώσθηκε η ετυμηγορία και η ακόλουθη απόφαση που ήταν συνημμένη σ'αυτήν : "Καμμία αποζημίωση δεν θα επιδικαστεί υπέρ του ενδιαφερομένου για την προσωπική κράτησή του, δεδομένου ότι αυτή οφειλόταν σε βαρεία αμέλεια από μέρους του".

15. Ο αιτών αφέθηκε αμέσως ελεύθερος από τις φυλακές της Αυλώνας, τού δόθηκε μία άδεια και διατάχθηκε να παρουσιαστεί στο κέντρο του Ναυπλίου ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα στις 22 Μαΐου 1992. Ελαβε εκ νέου τη διαταγή να εκπληρώσει τη στρατιωτική θητεία του. Αφού αρνήθηκε, κατηγορήθηκε για ανυπακοή και προφυλακίσθηκε.

16. Στις 7 Ιουλίου 1992, το Συμβούλιο της Επικρατείας ακύρωσε την απόφαση που είχε ληφθεί στις 18 Δεκεμβρίου 1991 από τον διευθυντή στρατολογίας, με το αιτιολογικό ότι οι μάρτυρες του Ιεχωβά ανήκαν σε μία γνωστή θρησκεία και ότι η διοίκηση δεν αμφισβήτησε τα στοιχεία που προσκόμισε ο αιτών για να αποδείξει ότι ήταν ιερέας της θρησκείας αυτής.

17. Στις 27 Ιουλίου 1992, ο αιτών αφέθηκε προσωρινά ελεύθερος, κατ'εφαρμογήν μίας απόφασης που ελήφθη από το Διαρκές Στρατοδικείο Θεσσαλονίκης σε δικαστικό συμβούλιο. Ενα πιστοποιητικό προσωρινής απαλλαγής από τη στρατιωτική θητεία τού χορηγήθηκε με το αιτιολογικό ότι ήταν θρησκευτικός λειτουργός μίας "γνωστής θρησκείας".

18. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1992, το Διαρκές Στρατοδικείο Θεσσαλονίκης εξέτασε τις ποινικές κατηγορίες που στρέφονταν κατά του αιτούντος. Αφού έλαβε γνώση των αποδεικτικών

στοιχείων και των ισχυρισμών των διαδίκων σχετικά με την ενοχή του αιτούντος, το δικαστήριο αποσύρθηκε για να διασκεφθεί. Μετά από την διάσκεψη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου απήγγειλε την ετυμηγορία του. Ο αιτών αθώωθηκε για τον λόγο ότι δεν είχε την πρόθεση να καταστεί ένοχος ανυπακοής. Αναγνώσθηκε η ετυμηγορία και η ακόλουθη απόφαση που ήταν συνημμένη σ'αυτήν : "Το Δημόσιο δεν έχει καμμία υποχρέωση να αποζημιώσει τον ενδιαφερόμενο για την προσωπική κράτησή του, δεδομένου ότι αυτή οφειλόταν σε βαρεία αμέλεια από μέρους του".

II. Το εφαρμοστέο εσωτερικό δίκαιο και η πρακτική

A. Ο στρατιωτικός κώδικας

19. Το άρθρο 70 του στρατιωτικού κώδικα ορίζει :

"Ένα μέλος των ενόπλων δυνάμεων το οποίο αρνείται (...) να υπακούσει την διαταγή που τού δίνεται από τον ανώτερό του να εκτελέσει ένα από τα καθήκοντά του θα τιμωρείται (...)"

20. Στις 16 Μαρτίου 1992, το Διαρκές Στρατοδικείο Αθηνών έκρινε ότι ένας θρησκευτικός λειτουργός των μαρτύρων του Ιεχωβά που είχε αρνηθεί να πάρει την στρατιωτική στολή του όταν κλήθηκε ενόψει της ένταξής του στο στράτευμα δεν ήταν ένοχος ανυπακοής. Κατά τη γνώμη του δικαστηρίου, ο ενδιαφερόμενος δεν είχε διαπράξει την αξιόποινη πράξη της ανυπακοής γιατί, με την ιδιότητα του θρησκευτικού λειτουργού μίας γνωστής θρησκείας, δεν ήταν υποχρεωμένος να εκπληρώσει την στρατιωτική θητεία του.

21. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 434 του κώδικα αυτού,

αν αυτός δεν ρυθμίζει ένα διαδικαστικό ζήτημα, εφαρμόζεται ο κώδικας ποινικής δικονομίας.

B. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

22. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας περιλαμβάνει τις ακόλουθες σχετικές διατάξεις :

Άρθρο 533 § 2

“Τα πρόσωπα που έχουν προφυλακισθεί, τα οποία (...) αθωώθηκαν, δικαιούνται να αξιώσουν (...) αποζημίωση, ε’αν από την διαδικασία προέκυψε ότι δεν εκτελέστηκε από αυτούς η αξιόποινη πράξη για την οποία είχαν προφυλακισθεί (...)”

Άρθρο 535 § 1

“Δεν αναγνωρίζεται υποχρέωση του δημοσίου σε αποζημίωση, εάν (...) ο προφυλακισθείς έγινε υπαίτιος της (...) προφυλάκισης από πρόθεση ή μεγάλη αμέλεια.”

Άρθρο 536

“1. Το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση επί της υπόθεσης αποφαινεται με ιδιαίτερη ταυτόχρονη απόφαση περί της υποχρέωσης του Δημοσίου σε αποζημίωση μετά από προφορική αίτηση του αθωθέντος. Μπορεί όμως να το πράξει και αυτεπάγγελτα (...)”

2. Η απόφαση περί της υποχρέωσης σε αποζημίωση δεν υπόκειται ιδιαιτέρως σε ένδικο μέσο και καταπίπτει με την εξαφάνιση της απόφασης πάνω στην κύρια ποινική

υπόθεση."

Άρθρο 537

"1. Ο ζημιωθείς μπορεί να υποβάλει στο ίδιο δικαστήριο την αίτησή του για αποζημίωση και μεταγενέστερα.

2. Στην περίπτωση αυτή, η αίτηση εγχειρίζεται στον εισαγγελέα του δικαστηρίου αυτού, μέσα σε μία ανατρεπτική προθεσμία σαράντα οκτώ ωρών από την απαγγελία της απόφασης στο ακροατήριο."

Άρθρο 539 § 1

"Όταν αναγνωρισθεί ότι το Δημόσιο πρέπει να καταβάλει αποζημίωση, ο δικαιούμενος σ'αυτήν μπορεί να εγείρει αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, τα οποία δεν μπορούν να επανεξετάσουν την υποχρέωση του Δημοσίου."

Άρθρο 540 § 1

"Οι αδίκως προφυλακισθέντες (...) αποζημιώνονται για κάθε υλική ζημία (ζημία στην περιουσιακή κατάσταση) που επήλθε εξαιτίας της (...) προφυλάκισής τους. Αποζημιώνονται επίσης για την ηθική βλάβη (...)"

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

23. Ο κύριος Α.Γ. προσέφυγε στην Επιτροπή στις 27 Φεβρουαρίου 1993. Επικαλούμενος τα άρθρα 3, 5 §§ 1 και 5, 6 § 1, 9, 13 και 14 της Σύμβασης, παραπονείται ότι προφυλακίσθηκε παράνομα και ότι αποτέλεσε το αντικείμενο μιάς διάκρισης με

βάση τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του, ότι υποβλήθηκε σε απάνθρωπη και μειωτική μεταχείριση και ότι δεν έτυχε μίας δίκαιης δίκης ως προς την αποζημίωση της προφυλάκισής του. Τέλος, παραπονείται ότι διώχθηκε δύο φορές για μία αξιόποινη πράξη για την οποία είχε ήδη αθωωθεί, κατά παράβαση του άρθρου 4 § 1 του Πρωτοκόλλου αριθμός 7.

24. Στις 10 Οκτωβρίου 1994, η Επιτροπή έκανε δεκτή την αίτηση (αριθ. 21522/93) σε ό,τι αφορά την απόρριψη από τα στρατιωτικά δικαστήρια, χωρίς να ακουστεί ο αιτών, της αίτησής του για αποζημίωση καθώς και το ανεπαρκές σκεπτικό που ακολουθήθηκε στις σχετικές αποφάσεις. Εκρίνε απαράδεκτο το παράπονο που αφορά το άρθρο 5 § 1, εξαιτίας της μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Στην έκθεση της 27 Φεβρουαρίου 1996 (άρθρο 31), εκφράζει ομόφωνα την γνώμη ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 και ότι δεν επιβάλλεται η εξέταση του ζητήματος αν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13.

Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησής της συνάπτεται στην παρούσα απόφαση¹.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

25. Στο ακροατήριο, ο αιτών ζήτησε από το Δικαστήριο να δεχθεί ότι υπήρξε παραβίαση σε βάρος του των άρθρων 6 § 1 και 13 της Σύμβασης.

1. Σημείωση του γραμματέως : για λόγους πρακτικής φύσεως θα υπάρχει μόνον στην τυπωμένη έκδοση (*Recueil des arrêts et décisions*, 1996), αλλά οποιοσδήποτε μπορεί να το προμηθευτεί από την γραμματεία.

Η Κυβέρνηση, από την πλευρά της, ζήτησε από το Δικαστήριο να απορρίψει οποιονδήποτε ισχυρισμό παραβίασης της Σύμβασης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

26. Ο κύριος Α.Γ. παραπονείται ότι δεν έτυχε μίας δίκαιης δίκης ως προς την αποζημίωση της προφυλάκισής του, η οποία κατά τη γνώμη του ήταν παράνομη. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, των οποίων τα σχετικά αποσπάσματα ορίζουν :

“Οποιοδήποτε πρόσωπο έχει δικαίωμα να ακουστεί η υπόθεσή του (...) από ένα δικαστήριο (...) που θα αποφανθεί (...) σχετικά με τις αμφισβητήσεις πάνω στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αστικού χαρακτήρα (...)”

Η Επιτροπή αποδέχεται την τοποθέτηση του αιτούντος, ενώ η Κυβέρνηση αμφισβητεί ότι το άρθρο 6 § 1 έχει εφαρμογή στην παρούσα διαδικασία.

A. Εφαρμογή του άρθρου 6 § 1

27. Κατά τον κύριο Α.Γ., όταν μία κράτηση ακολουθεί μία καταδίκη η οποία εξαφανίζεται στην κατ'έφεση δίκη, το δικαίωμα στην αποζημίωση που απορρέει από αυτήν διέπεται από το αστικό δίκαιο : μπορεί να εκχωρηθεί, να κληρονομηθεί και να μεταβιβαστεί με οποιονδήποτε άλλο τρόπο σύμφωνα με τον τύπο αυτού του κλάδου δικαίου. Κατά την άποψή του, το γεγονός ότι η αρχή που αποφάσισε είναι ένα στρατιωτικό δικαστήριο που

αποφαινεται μέσα στο πλαίσιο μίας διαδικασίας δημοσίου δικαίου δεν έχει σημασία, γιατί το αστικό δικαστήριο είναι εκείνο που ορίζει το ύψος της αποζημίωσης (παράγραφος 22 πίο πάνω). Υπό τις συνθήκες αυτές, η διαδικασία που στόχευε στο να καθοριστεί αν ο αιτών είχε δικαίωμα σε μία αποζημίωση λόγω της κράτησής του μετά την καταδίκη του αφορά πράγματι κατ'αυτόν "δικαιώματα αστικού χαρακτήρα" με την έννοια του άρθρου 6 § 1.

28. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η έκβαση της διαδικασίας ενώπιον των στρατιωτικών δικαστηρίων ήταν άμεσα καθοριστική για το δικαίωμα του αιτούντος για αποζημίωση. Συμπεραίνει έτσι ότι, αρνούμενα να τού επιδικάσουν μία αποζημίωση, τα διαρκή στρατοδικεία "αποφάσισαν" για μία αμφισβήτηση σχετικά με ένα "δικαίωμα" που μπορεί να περάσει, κατά τρόπο που μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα, ως αναγνωρισμένο στο εσωτερικό δίκαιο. Εκτιμά εξάλλου ότι τα παράπονα του αιτούντος με βάση το άρθρο 533 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (παράγραφος 22 πίο πάνω) αναφέρονταν σε μία υλική και ηθική ζημία οφειλόμενη σε μεγάλες περιόδους κράτησης. Τούτο συνεπάγεται ότι το εν λόγω δικαίωμα έχει έναν "αστικό χαρακτήρα" με την έννοια του άρθρου 6 της Σύμβασης, ανεξάρτητα από την προέλευση της διαφοράς και την αρμοδιότητα των στρατοδικείων.

29. Η Κυβέρνηση επικαλείται ότι, δεδομένου ότι ο αιτών δεν υπέβαλε αίτημα αποζημίωσης, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπήρξε αμφισβήτηση. Σε κάθε περίπτωση, εκτιμά εξάλλου ότι η εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου, όταν πρόκειται για πράξεις που διαπράχθηκαν *jure imperii*, διακρίνεται από το σύστημα που διέπει την αστική ευθύνη στο ιδιωτικό δίκαιο. Η θεμελιώδης διαφορά έγκειται στο ότι ένα δικαίωμα για αποζημίωση δεν μπορεί να προβληθεί ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων παρά μόνον όταν η ύπαρξή του έχει γίνει δεκτή από το ποινικό δικαστήριο. Τα ποινικά δικαστήρια έχουν ως προς τούτο πλήρη διακριτική

ευχέρεια. Δεν υπάρχει επομένως κατ'αυτήν κανένα "δικαίωμα αστικού χαρακτήρα" στο στάδιο της διαδικασίας στο οποίο αναφέρεται ο αιτών.

30. Σύμφωνα με τις αρχές που προέκυψαν από την νομολογία του (βλέπε, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις Zander κατά της Σουηδίας της 25 Νοεμβρίου 1993, série A no. 279-B, σ. 38, § 22, και Kerojärvi κατά της Φινλανδίας της 19 Ιουλίου 1995, série A no. 322, σ. 12, § 32), το Δικαστήριο πρέπει να διερευνήσει ειδικότερα αν υπήρξε "αμφισβήτηση" σχετικά με ένα "δικαίωμα" το οποίο μπορεί να θεωρηθεί, τουλάχιστον κατά τρόπο που να μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα, αναγνωρισμένο στο εσωτερικό δίκαιο και αν η έκβαση της επίδικης διαδικασίας ήταν άμεσα καθοριστική για ένα τέτοι δικαίωμα.

31. Σε ό,τι αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία ο αιτών δεν έχει ποτέ προβάλει αίτημα αποζημίωσης, το Δικαστήριο δεν βλέπει ποιά θα ήταν η σκοπιμότητα μίας τέτοιας ενέργειας αφού τα δικαστήρια αποφάνθηκαν αυτεπαγγέλτως και κατά τρόπο οριστικό.

Επομένως, υπήρξε "αμφισβήτηση" με την έννοια του άρθρου 6 § 1.

32. Το Δικαστήριο σημειώνει εξάλλου ότι, όποιος και να είναι ο χαρακτηρισμός του στο εσωτερικό δίκαιο, το άρθρο 533 § 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καθιερώνει, για ένα πρόσωπο που έχει υποστεί μία κράτηση, ένα δικαίωμα για αποζημίωση μετά από την αθώωσή του (παράγραφος 22 πιά πάνω). Ομως, η παράγραφος 1 του άρθρου 535 (όπως πιά πάνω) αποκλείει οποιαδήποτε αποζημίωση όταν αποδεικνύεται ότι το φυλακισθέν πρόσωπο κατέστη υπεύθυνο για την κράτησή του "από πρόθεση ή μετά από βαρεία αμέλεια". Τέλος, το άρθρο 536 § 2 (όπως πιά πάνω) ορίζει

ότι οι αποφάσεις οι σχετικές με την υποχρέωση του Κράτους να αποζημιώσει δεν μπορούν να προσβληθούν χωριστά.

33. Λαμβανομένου υπόψη του περιληπτικού χαρακτήρα των αποφάσεων με τις οποίες τα στρατιωτικά δικαστήρια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης απεφάσισαν ότι "καμμία αποζημίωση δεν θα επιδικαζόταν στον ενδιαφερόμενο για την προφυλάκισή του, κρίνοντας ότι αυτή οφειλόταν σε βαρεία αμέλεια από μέρους του" (παράγραφοι 14 και 18 πύό πάνω), δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς ότι η έκβαση της διαδικασίας που στηρίχθηκε πάνω στο άρθρο 533 ήταν άμεσα καθοριστική για την απόδειξη του δικαιώματος του αιτούντος για αποζημίωση.

34. Μένει να αποδειχθεί αν το δικαίωμα αυτό είχε έναν "στικό χαρακτήρα", όπως υποστηρίζει ο αιτών.

Ως προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια των "δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα" δεν μπορεί να ερμηνευθεί με απλή αναφορά στο εσωτερικό δίκαιο του εναγόμενου Κράτους και ότι το άρθρο 6 § 1 εφαρμόζεται ανεξάρτητα από την ιδιότητα των διαδίκων όπως και της φύσεως του νόμου που διέπει την "αμφισβήτηση" και της αρχής που είναι αρμόδια να αποφανθεί (βλέπε ειδικότερα την απόφαση Baraona κατά της Πορτογαλίας της 8 Ιουλίου 1987, série A no. 122, σ. 18, § 42).

35. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, αν και η προϋπόθεση της εφαρμογής του άρθρου 533 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας - μία κράτηση που ακολουθήθηκε από μία απόφαση - αναφέρεται σε ζητήματα δημοσίου δικαίου, το δικαίωμα για αποζημίωση που απορρέει από την διάταξη αυτή έχει, από την ίδια την φύση του, έναν "αστικό χαρακτήρα". Τα χαρακτηριστικά του που είναι αναμφισβήτητα ιδιωτικού δικαίου - και που δεν αμφισβητήθηκαν

από την Κυβέρνηση - ενισχύουν αυτό το συμπέρασμα όπως και το γεγονός ότι τα πολιτικά δικαστήρια είναι αρμόδια να καθορίσουν το ακριβές ύψος της αποζημίωσης προς επιδίκαση (παράγραφος 22 πιο πάνω).

36. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 533 στην περίπτωση του αιτούντος ανήκει στον τομέα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

B. Παρατήρηση του άρθρου 6 § 1

37. Ο αιτών παραπονείται γιατί δεν είχε την ευκαιρία να ακουστεί ως προς την αποζημίωση για την φυλάκισή του. Πράγματι, τα στρατιωτικά δικαστήρια εξέτασαν αυτεπάγγελτα το ζήτημα της ευθύνης του Κράτους μαζί με εκείνο της ποινικής ενοχής. Ο ενδιαφερόμενος υποστηρίζει επίσης ότι το γεγονός ότι τα στρατιωτικά δικαστήρια δεν αιτιολόγησαν επαρκώς τις αποφάσεις τους συνιστά μία συμπληρωματική παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

38. Η Επιτροπή σημειώνει ότι δεν αποδείχθηκε σαφώς ότι ο αιτών παραιτήθηκε του δικαιώματός του να ακουστεί και εκτιμά όπως αυτός ότι υπήρξε παράλειψη αναφορικά με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 § 1.

39. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι ο αιτών δεν υπέβαλε κανένα αίτημα αποζημίωσης, δεν υπήρχε θέμα να ακουστούν επιχειρήματα ούτε να αποκρουσθούν ισχυρισμοί μέσω μίας αιτιολογημένης απόφασης. Το άρθρο 6 § 1 έχει επομένως τηρηθεί.

40. Το Δικαστήριο διαφωνεί με την άποψη αυτή. Καμμία απόφαση δεν έπρεπε να ληφθεί σχετικά με την αποζημίωση χωρίς

να επιτραπεί στον αιτούντα να επιτύχει το να ακουστεί η υπόθεσή του από ένα δικαστήριο. Μία διαδικασία με την οποία ένα δικαστήριο αποφαινεται περί των δικαιωμάτων αστικού χαρακτήρα χωρίς να ακούσει ποτέ τα επιχειρήματα των διαδίκων δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί σύμφωνη προς το άρθρο 6 § 1. Εξάλλου, τα διαρκή στρατοδικεία αποφάνθηκαν αυτεπαγγέλτως περί της αποζημίωσης, γεγονός που εμπόδισε τον ενδιαφερόμενο να υποβάλει ο ίδιος μία αίτηση (παράγραφος 22 πιο πάνω). Τέλος, ο αιτών δεν είχε την δυνατότητα να προσβάλει τις αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών (όπως πιο πάνω).

41. Ως προς τον ισχυρισμό της απουσίας επαρκούς αιτιολογίας των αποφάσεων των στρατοδικείων, πρέπει να σημειωθεί ότι τα εσωτερικά δικαστήρια επικαλέστηκαν μία "βαρεία αμέλεια" του αιτούντος για να πουν ότι το Δημόσιο δεν ήταν υπεύθυνο για την κράτησή του, επαναλαμβάνοντας τους όρους του άρθρου 533 § 2 (παράγραφος 22 πιο πάνω).

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έκταση του καθήκοντος που έχουν τα δικαστήρια να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους μπορεί να ποικίλλει ειδικότερα ανάλογα με την φύση της απόφασης. Το ζήτημα του αν ένα δικαστήριο παραβίασε την υποχρέωσή του να αιτιολογήσει που απορρέει από το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν μπορεί να αναλυθεί παρά μόνον υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων συνθηκών (βλέπε την απόφαση Ruiz Torija κατά της Ισπανίας της 9 Δεκεμβρίου 1994, série A no. 303-A, σ. 12, § 29).

43. Εν προκειμένω, τα εσωτερικά δικαστήρια έκριναν ότι το Δημόσιο δεν ήταν υπεύθυνο για την κράτηση του αιτούντος για τον λόγο ότι αυτός είχε διαπράξει μία "βαρεία αμέλεια". Η έλλειψη ακρίβειας της έννοιας αυτής, η οποία προϋποθέτει μία εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, επέβαλλε να διατυπώσουν τα

δικαστήρια λειψομερέστερες αιτιολογίες, λαμβανομένου υπόψη ειδικότερα του καθοριστικού χαρακτήρα της κρίσης τους για το δικαίωμα του αιτούντος για αποζημίωση.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο καταλήγει ότι υπήρξε και από το γεγονός αυτό παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

44. Ο αιτών παραπονείται ότι δεν διέθετε κανένα πραγματικό ένδικο μέσο βάσει του εσωτερικού δικαίου για να εκθέσει την παραβίαση σε βάρος του των δικαιωμάτων που προστατεύονται από την Σύμβαση, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι αποφάσεις των στρατοδικείων ως προς την αποζημίωση δεν μπορούν να προσβληθούν. Βλέπει σ' αυτό παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής :

"Οποιοδήποτε πρόσωπο τού οποίου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στην (...) Σύμβαση έχουν παραβιασθεί, έχει δικαίωμα στο να τού παραχωρηθεί ένα πραγματικό ένδικο μέσο ενώπιον ενός εθνικού δικαστηρίου, ακόμη και όταν η παραβίαση έχει διαπραχθεί από πρόσωπα που ενεργούν στο πλαίσιο της άσκησης των επισήμων καθηκόντων του."

45. Λαμβανομένου υπόψη του συμπεράσματός του σχετικά με το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το Δικαστήριο δεν κρίνει αναγκαίο να εξετάσει την απόφαση και υπό το πρίσμα του άρθρου 13.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 50 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

46. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 50 της Σύμβασης :

“Αν η απόφαση του Δικαστηρίου δηλώσει ότι μία απόφαση που έχει ληφθεί ή ένα μέτρο που έχει διαταχθεί από μία δικαστική αρχή ή οποιαδήποτε άλλη αρχή ενός Συμβαλλομένου Μέρους βρίσκεται εν όλω ή εν μέρει σε αντίθεση με υποχρεώσεις που απορρέουν από την (....) Σύμβαση, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Μέρους αυτού δεν επιτρέπει παρά μόνον ατελώς την εξάλειψη των συνεπειών της απόφασης αυτής ή του μέτρου αυτού, η απόφαση του Δικαστηρίου επιδικάζει, εφόσον συντρέχει νόμιμη περίπτωση, στον ζημιωθέντα διάδικο μία δίκαιη χρηματική ικανοποίηση.”

A. Ζημία

47. Ο κύριος Α.Γ. ζητάει μία αποζημίωση 18.000.000 δραχμών.

48. Για την Κυβέρνηση, οι αξιώσεις αυτές δεν είναι ούτε δικαιολογημένες ούτε θεμελιωμένες από στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι υπήρξε ζημία. Ένα ποσό 600.000 δραχμών θα πρέπει να επαρκεί τόσο για τη ζημία όσο και για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη, τόσο στην προκείμενη περίπτωση όσο και στην υπόθεση Τσίρλης και Κουλούμπας κατά της Ελλάδας, ο οποία συζητήθηκε κατά την ίδια δικάσιμο (παράγραφος 3 πιο πάνω).

49. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το παράπονο του κυρίου Α.Γ. αναφορικά με το άρθρο 5 § 1 δεν έγινε δεκτό από την Επιτροπή (παράγραφος 24 πιο πάνω). Υπενθυμίζει ότι η διαπίστωσή της για παραβίαση περιορίζεται στο παράπονο του αιτούντος, το οποίο έλκεται από το άρθρο 6 § 1, σύμφωνα με το οποίο αυτός δεν έτυχε μίας δίκαιης δίκης ως προς την

αποζημίωσή του για την κράτηση μετά την αθώωσή του.

Στο μέτρο που το αίτημα για εύλογη χρηματική ικανοποίηση αναφέρεται σε μία υλική ζημία, το Δικαστήριο δεν μπορεί να εικάσει την έκβαση της διαδικασίας επί της αποζημίωσης που ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να είχε εισαγάγει αν είχε τύχει όλων των εγγυήσεων που καθιερώνονται από το άρθρο 6. Πρέπει επομένως να απορριφθεί το αίτημα αυτό.

Σε ό,τι αφορά την ηθική βλάβη που μπορεί να υπέστη, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η παρούσα απόφαση συνιστά αφ'εαυτής επαρκή εύλογη ικανοποίηση.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

50. Ο αιτών αξιώνει συνολικά 4.650.000 δραχμές για έξοδα και δικαστική δαπάνη σχετικά με τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και των οργάνων της Σύμβασης.

51. Η Κυβέρνηση κρίνει το ποσό αυτό υπερβολικό, ενώ ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής αφήνει το ζήτημα στην κρίση του Δικαστηρίου.

52. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, όπως απαιτεί το άρθρο 50, το Δικαστήριο επιδικάζει στον αιτούντα τον ποσό των 750.000 δραχμών για έξοδα και δικαστική δαπάνη.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

53. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαθέτει το Δικαστήριο, το νόμιμο επιτόκιο που ισχύει στην Ελλάδα κατά την ημερομηνία της έκδοσης της παρούσας απόφασης είναι 6 % ετησίως.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
2. Αποφαίνεται ότι δεν υπάρχει λόγος να εξετασθεί το παράπονο του αιτούντος υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης.
3. Αποφαίνεται ότι η παρούσα απόφαση συνιστά μία επαρκή εύλογη ικανοποίηση για οποιαδήποτε ενδεχόμενη ηθική βλάβη.
4. Αποφαίνεται
 - α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει, μέσα σε μία προθεσμία τριών μηνών, 750.000 (επτακόσιες πενήντα χιλιάδες) δραχμές στον αιτούντα για έξοδα και δικαστική δαπάνη.
 - β) ότι το ποσό αυτό θα πρέπει να προσαυξηθεί με έναν απλό τόκο 6 % ετησίως από την λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή.
5. Απορρίπτει το αίτημα εύλογης χρηματικής ικανοποίησης για το επιπλέον.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στα αγγλικά και στη συνέχεια εκδόθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Μέγαρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο, στις 29 Μαΐου 1997.

Roiv RYSSDAL
Πρόεδρος

Herbert PETZOLD
Γραμματέας

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο
πρωτότυπο στα γαλλικά και τα αγγλικά.

Αθήνα, 23 Ιουνίου 1997

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος

